

Nr 257.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till prisregleringslag; given Stockholms slott den 9 maj 1947.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till prisregleringslag.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Ernst Wigforss.

(Gällande lag:)

Nr 459.

Prisregleringslag;¹*given Stockholms slott den 30 juni 1942.***Inledande bestämmelser.**

1 §.

Vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden äger Konungen, när riksdagen ej är samlad, förordna, att vad i 2—10 §§ stadgas skall äga tillämpning; dock må förordnande, som nu sagts, ej meddelas med mindre Konungen låtit riksdagskallelse utgå eller riksdagen ändock skall sammanträda inom trettio dagar. Varder ej meddelat förordnande av nästföljande riksdag inom trettio dagar från riksdagens början gillat, skall detsamma efter utgången av nämnda tid upphöra att lända till efterrättelse.

Prövas under tid, då riksdagen är samlad, förhållanden vara för handen, som i första stycket sägs, äger Konungen med riksdagens samtycke meddela förordnande, som där avses.

1 a §.

Med tjänst avses i denna lag sådan tjänst som någon, yrkesmässigt eller eljest, såsom företagare utför åt annan.

Lika med utförande av tjänst skall anses dels utövande av sådan hotell- eller pensionatrörelse, för vilken

¹ Angående senaste lydelse av prisregleringslagen se 1945:203.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

F ö r s l a g

till

Prisregleringslag.

Härigenom förordnas som följer.

Inledande bestämmelser.

1 §.

Vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden äger Konungen, när riksdagen ej är samlad, förordna, att vad i 3—11 §§ stadgas skall äga tillämpning; dock må förordnande, som nu sagts, ej meddelas med mindre Konungen låtit riksdagskallelse utgå eller riksdagen ändock skall sammanträda inom trettio dagar. Varder ej meddelat förordnande av nästföljande riksdag inom trettio dagar från riksdagens början gillat, skall detsamma efter utgången av nämnda tid upphöra att lända till efterrättelse.

Prövas under tid, då riksdagen är samlad, förhållanden vara för handen, som i första stycket sägs, äger Konungen med riksdagens samtycke meddela förordnande, som där avses.

2 §.

Med tjänst avses i denna lag sådan tjänst som någon, yrkesmässigt eller eljest, såsom företagare utför åt annan.

Lika med utförande av tjänst skall anses dels utövande av sådan hotell- eller pensionatrörelse, för vilken

(Gällande lag:)

fordras myndighets tillstånd, dels ock upplåtelse av rätt att nyttja förnödenhet.

Lika med försäljning av förnödenhet skall anses överlåtelse eller upplåtelse av förmögenhetsrättighet av immateriell art, så ock upplåtelse av rättighet att å fastighet avverka skog eller att där taga torv, ler, grus, sten eller annat, som icke är att hänföra till fastighetens vanliga avkastning.

Om prisreglering.

2 §.

Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer äger föreskriva, att den som yrkesmässigt säljer viss förnödenhet eller yrkesmässigt utför viss tjänst skall vara skyldig

1) att ofördröjligen anmäla det pris, som han tillämpat för förnödenheten eller tjänsten å dag som i föreskriften angives;

2) att varje gång höjning av priset vidtages ofördröjligen anmäla prishöjningen; eller

3) att minst en vecka innan höjning av priset är avsedd att vidtagas anmäla den tillämnade prishöjningen och skälen därtill.

Den som meddelat föreskrift om anmälningsskyldighet äger bestämma till vilken myndighet anmälan skall göras.

2 a §.¹

1 m o m. Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer äger föreskriva, att den som frivilligt säljer viss förnödenhet eller frivilligt utför viss tjänst icke må utan tillstånd överskrida det pris å förnödenheten eller tjänsten, som han tillämpade å

¹ Jämför denna paragraf med 6 och 7 §§ i den föreslagna nya lagen.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

fordras myndighets tillstånd, dels ock upplåtelse av rätt att nyttja förnödenhet.

Lika med försäljning av förnödenhet skall anses överlåtelse eller upplåtelse av förmögenhetsrättighet av immateriell art, så ock upplåtelse av rättighet att å fastighet avverka skog eller att där taga torv, ler, grus, sten eller annat, som icke är att hänföra till fastighetens vanliga avkastning.

Om prisreglering.

(Gällande lag:)

(Kungl. Maj:ts förslag:)

dag som i föreskriften angives, eller, om han då icke sålde förnödenhet eller utförde tjänst varom fråga är, det pris som den angivna dagen var att anse som gängse pris eller som han före nämnda dag senast tillämpat (prisstopp). Sker efter den i föreskriften angivna dagen överlåtelse av rörelse, i vilken försäljes förnödenhet eller utföres tjänst som med föreskriften avses, skall dock såsom stoppris för den nye innehavaren av rörelsen gälla det pris, som den föregående innehavaren högst ägt uttaga.

Föreskrift om prisstopp meddelas att gälla för viss tid, högst *tre* månader. Då skäl därtill äro må prisstoppet förlängas, varje gång för högst *tre* månader. Den som meddelat föreskrift om prisstopp äger bestämma på vilken myndighet det skall ankomma att bevilja tillstånd till prishöjning.

2 *m o m.* Har prisstopp föreskrivits beträffande viss förnödenhet, äger Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer föreskriva, att förnödenhet, som är avsedd att erhålla samma eller liknande användning som den prisreglerade förnödenheten och som icke saluförts inom landet före den dag prisstoppet föreskrevs, icke må under den tid prisstoppet är gällande försäljas eller utbjudas till avyttring med mindre priset å förnödenheten godkänts av myndighet som Konungen bestämmer. Godkänt pris må icke överskridas utan tillstånd av myndigheten.

3 *m o m.* Har prisstopp föreskrivits beträffande viss förnödenhet eller tjänst eller har pris å viss förnödenhet godkänts jämlikt 2 mom. och inträda därefter sådana på prisbildningen inverkan förhållanden att pri-

(Gällande lag:)

set skäligen bör sänkas, äger Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer förordna om sådan pris-sänkning. Förordnande som nyss sagts må meddelas beträffande viss förnödenhet eller tjänst eller beträffande viss företagare. Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer må ock meddela förordnande om pris-sänkning beträffande viss företagare, därest för honom gällande stoppris väsentligt överstiger det gängse priset.

Förordnande som i första stycket sägs gäller under den tid prisstoppet är gällande. Det fastställda priset må icke överskridas utan tillstånd av myndighet som Konungen bestämmer.

3 §.

Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer äger fastställa visst pris, som prövas skäligt, att gälla såsom normalpris vid frivillig försäljning av viss förnödenhet eller vid frivilligt utförande av viss tjänst.

Normalpriset må icke överskridas med mindre säljaren eller företagaren erhållit tillstånd därtill. Den som fastställt normalpriset äger bestämma på vilken myndighet det skall ankomma att bevilja sådant tillstånd.

4 §.

Har någon till offentlig myndighet gjort särskild utfästelse beträffande högsta pris, till vilket viss förnödenhet må av honom försäljas eller viss tjänst utföras, eller eljest beträffande den ordning, i vilken försäljningen må ske eller tjänsten utföras, må priset icke överskridas eller utfästelsen eljest frångås med mindre myndigheten givit tillstånd därtill.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

3 §.

Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer äger fastställa visst pris, som prövas skäligt, att gälla såsom normalpris vid frivillig försäljning av viss förnödenhet eller vid frivilligt utförande av viss tjänst.

Normalpriset må icke överskridas med mindre säljaren eller företagaren erhållit tillstånd därtill. Den som fastställt normalpriset äger bestämma på vilken myndighet det skall ankomma att bevilja sådant tillstånd.

4 §.

Har någon till offentlig myndighet gjort särskild utfästelse beträffande högsta pris, till vilket viss förnödenhet må av honom försäljas eller viss tjänst utföras, eller eljest beträffande den ordning, i vilken försäljningen må ske eller tjänsten utföras, må priset icke överskridas eller utfästelsen eljest frångås med mindre myndigheten givit tillstånd därtill.

(Gällande lag:)

(Kungl. Maj:ts förslag:)

5 §.

Konungen äger föreskriva, att rätt att yrkesmässigt köpa eller sälja viss förnödenhet eller yrkesmässigt utföra viss tjänst skall tillkomma endast

1) den som är medlem av viss sammanslutning;

2) den som före viss dag yrkesmässigt köpt eller sålt sådan förnödenhet eller yrkesmässigt utfört sådan tjänst.

Meddelas föreskrift, som i första stycket under 1) avses, skall, där ej särskilda förhållanden till annat föranleda, rätt att yrkesmässigt köpa eller sälja förnödenheten eller utföra tjänsten medgivas jämväl den, som förbinder sig att ställa sig till efter rättelse de villkor som i anledning av denna lag uppställts för medlem av sammanslutningen beträffande rätten att köpa eller sälja förnödenheten eller utföra tjänsten. Föreskrift, som i första stycket under 2) avses, må meddelas endast då särskilda skäl därtill äro.

I den mån så finnes erforderligt för att hindra onödig, fördyrande mellanhandel med viss förnödenhet eller eljest för att undanröja missförhållanden inom näringslivet, vilka uppkommit i följd av de i 1 § angivna utomordentliga förhållandena och medföra onödig stegring av priset å viss förnödenhet eller tjänst, äger Konungen meddela föreskrift om begränsning på annat sätt än förut i denna paragraf är sagt av rätten att yrkesmässigt köpa eller sälja förnödenheten eller yrkesmässigt utföra tjänsten.

5 §.

Konungen äger föreskriva, att rätt att yrkesmässigt köpa eller sälja viss förnödenhet eller yrkesmässigt utföra viss tjänst skall tillkomma endast

1) den som är medlem av viss sammanslutning;

2) den som före viss dag yrkesmässigt köpt eller sålt sådan förnödenhet eller yrkesmässigt utfört sådan tjänst.

Meddelas föreskrift, som i första stycket under 1) avses, skall, där ej särskilda förhållanden till annat föranleda, rätt att yrkesmässigt köpa eller sälja förnödenheten eller utföra tjänsten medgivas jämväl den, som förbinder sig att ställa sig till efter rättelse de villkor som i anledning av denna lag uppställts för medlem av sammanslutningen beträffande rätten att köpa eller sälja förnödenheten eller utföra tjänsten. Föreskrift, som i första stycket under 2) avses, må meddelas endast då särskilda skäl därtill äro.

I den mån så finnes erforderligt för att hindra onödig, fördyrande mellanhandel med viss förnödenhet eller eljest för att undanröja missförhållanden inom näringslivet, vilka uppkommit i följd av de i 1 § angivna utomordentliga förhållandena och medföra onödig stegring av priset å viss förnödenhet eller tjänst, äger Konungen meddela föreskrift om begränsning på annat sätt än förut i denna paragraf är sagt av rätten att yrkesmässigt köpa eller sälja förnödenheten eller yrkesmässigt utföra tjänsten.

6 §.

1 m o m. Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer äger

(Gällande lag:)

(Kungl. Maj:ts förslag:)

föreskriva, att den som frivilligt säljer viss förnödenhet eller frivilligt utför viss tjänst icke må utan tillstånd överskrida det pris å förnödenheten eller tjänsten, som han tillämpade å dag som i föreskriften angives, eller, om han då icke sålde förnödenhet eller utförde tjänst varom fråga är, det pris som den angivna dagen var att anse som gängse pris eller som han före nämnda dag senast tillämpat (p r i s s t o p p). Sker efter den i föreskriften angivna dagen överlåtelse av rörelse, i vilken försäljes förnödenhet eller utföres tjänst som med föreskriften avses, skall dock såsom stoppris för den nye innehavaren av rörelsen gälla det pris, som den föregående innehavaren högst ägt uttaga.

Föreskrift om prisstopp meddelas att gälla för viss tid, högst sex månader. Då skäl därtill äro må prisstoppet förlängas, varje gång för högst sex månader. Den som meddelat föreskrift om prisstopp äger bestämma på vilken myndighet det skall ankomma att bevilja tillstånd till prishöjning.

2 *m o m.* Har prisstopp föreskrivits beträffande viss förnödenhet eller tjänst och finnes därefter priset vara högre än som kan anses skäligt, äger Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer förordna om skälig sänkning av priset. Sådant förordnande må jämväl meddelas beträffande allenast viss säljare eller företagare.

Förordnande som i första stycket sägs gäller under den tid prisstoppet är gällande. Det fastställda priset må icke överskridas utan tillstånd av myndighet som Konungen bestämmer.

(Gällande lag:)

(Kungl. Maj:ts förslag:)

7 §.

Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer äger föreskriva, att *viss förnödenhet icke må försäljas eller saluhållas eller viss tjänst utföras eller erbjudas* med mindre priset å förnödenheten eller tjänsten godkänts av myndighet som Konungen bestämmer. *Sådan föreskrift må jämväl meddelas beträffande allenast viss säljare eller företagare.* Godkänt pris må icke överskridas utan tillstånd av myndigheten.

Har pris godkänts jämlikt första stycket och inträda därefter sådana på prisbildningen inverkan förhållanden att priset skäligen bör sänkas, äger Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer förordna om sådan prissänkning. Dyligt förordnande må jämväl meddelas beträffande allenast viss säljare eller företagare.

6 §.

Ej må någon vid överlåtelse av förnödenhet eller vid utförande av tjänst *taga eller träffa avtal om vederlag*, som i märklig mån överstiger det i allmänhet tillämpade priset eller som eljest är att anse såsom oskäligt med hänsyn till säljarens eller företagarens självkostnad och de grunder i övrigt, som allmänt tillämpas vid prissättning å liknande slag av förnödenheter eller tjänster.

Ej heller må någon *utbjuda förnödenheten till avyttring* mot vederlag, som i första stycket sägs, eller erbjuda sig att utföra tjänsten mot sådant vederlag.

7 §.

Får enligt denna lag visst pris för förnödenhet eller tjänst icke överskri-

8 §.

Ej må någon vid överlåtelse av förnödenhet eller vid utförande av tjänst *uppbära, träffa avtal om eller kräva vederlag*, som i märklig mån överstiger det i allmänhet tillämpade priset eller som eljest är att anse såsom oskäligt med hänsyn till säljarens eller företagarens självkostnad och de grunder i övrigt, som allmänt tillämpas vid prissättning å liknande slag av förnödenheter eller tjänster.

Ej heller må någon *saluhålla förnödenheten* mot vederlag, som i första stycket sägs, eller erbjuda sig att utföra tjänsten mot sådant vederlag.

9 §.

Får enligt denna lag visst pris för förnödenhet eller tjänst icke överskri-

(Gällande lag:)

das, må ej, i vidare mån än som överensstämmar med offentlig myndighets anordning, såsom villkor för förnödenhetens försäljning eller tjänstens utförande fordras, att jämväl annan förnödenhet inköpes eller annan tjänst tages i anspråk, ej heller att eljest avtal slutes eller förbindelse avges rörande annat än det parti av förnödenheten eller den tjänst varom fråga är.

Om uppgiftsskyldighet.

8 §.

Myndighet som Konungen bestämmer äger föreskriva skyldighet för den, som yrkesmässigt köper eller säljer viss förnödenhet eller yrkesmässigt utför viss tjänst, att på anfordran av den myndighet, som meddelat föreskriften, eller annan myndighet, som därvid bestämts,

1) lämna de uppgifter myndigheten finner erforderliga för utövning av den priskontrollerande verksamhet, som åligger myndigheten;

2) för kontroll av lämnade uppgifter eller tillämpade priser förete handelsböcker och affärshandlingar för myndigheten.

Försummar någon efter anfordran, varom ovan sägs, att fullgöra vad honom i följd därav åligger, äger myndighet som meddelat föreskriften förelägga honom vite. Länsstyrelse äger i förekommande fall förordna om uttagande av sådant vite.

9 §.

Det åligger envar att, vid förfrågan av länsstyrelse eller polismyndighet eller annan myndighet som Konungen bestämmer, lämna uppgift, huruvida och i vilken myckenhet han innehar

(Kungl. Maj:ts förslag:)

das, må ej, i vidare mån än som överensstämmar med offentlig myndighets anordning, såsom villkor för förnödenhetens försäljning eller tjänstens utförande fordras, att jämväl annan förnödenhet inköpes eller annan tjänst tages i anspråk, ej heller att eljest avtal slutes eller förbindelse avges rörande annat än det parti av förnödenheten eller den tjänst varom fråga är.

Om uppgiftsskyldighet.

10 §.

Myndighet som Konungen bestämmer äger föreskriva skyldighet för den, som yrkesmässigt köper eller säljer viss förnödenhet eller yrkesmässigt utför viss tjänst, att på anfordran av den myndighet, som meddelat föreskriften, eller annan myndighet, som därvid bestämts,

1) lämna de uppgifter myndigheten finner erforderliga för utövning av den priskontrollerande verksamhet, som åligger myndigheten;

2) för kontroll av lämnade uppgifter eller tillämpade priser förete handelsböcker och affärshandlingar för myndigheten.

Försummar någon efter anfordran, varom ovan sägs, att fullgöra vad honom i följd därav åligger, äger myndighet som meddelat föreskriften förelägga honom vite. Länsstyrelse äger i förekommande fall förordna om uttagande av sådant vite.

(Gällande lag:)

viss förnödenhet av vikt för befolkningen eller produktionen.

Vägrar någon att lämna begärd uppgift eller finnes skälig anledning misstänka, att han söker vilseleda myndighet i fråga om sitt innehav av förnödenheten, må undersökning verkställas av kontor, lagerlokal eller annan lägenhet, varöver han förfogar, så ock granskning ske av hans handelsböcker och affärshandlingar. I fråga om befogenhet att besluta angående undersökning eller granskning, som nu nämnts, samt beträffande tid, då undersökning må äga rum, och förfarandet därvid skola bestämmelserna angående husrannsakan äga tillämpning.

Särskilda bestämmelser.

10 §.

Myndighet som Konungen bestämmer äger beträffande yrkesmässig försäljning av viss förnödenhet meddela särskilda bestämmelser angående skyldighet att å försäljningsställe hava anslag med prisuppgifter av viss beskaffenhet samt angående skyldighet att sälja förnödenheten efter vikt eller mått eller, där förnödenheten saluföres förpackad, i förpackningar märkta på visst sätt, så ock annan dylik bestämmelse, som må vara ägnad att motverka oskälig prisstegring eller att ordna tillförsel, saluhållande eller förbrukning av förnödenheten.

Vad i första stycket är stadgat skall i tillämpliga delar gälla även i fråga om yrkesmässigt utförande av viss tjänst.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

Särskilda bestämmelser.

11 §.

Myndighet som Konungen bestämmer äger beträffande yrkesmässig försäljning av viss förnödenhet meddela särskilda bestämmelser angående skyldighet att å försäljningsställe hava anslag med prisuppgifter av viss beskaffenhet samt angående skyldighet att sälja förnödenheten efter vikt eller mått eller, där förnödenheten saluföres förpackad, i förpackningar märkta på visst sätt, så ock annan dylik bestämmelse, som må vara ägnad att motverka oskälig prisstegring eller att ordna tillförsel, saluhållande eller förbrukning av förnödenheten.

Vad i första stycket är stadgat skall i tillämpliga delar gälla även i fråga om yrkesmässigt utförande av viss tjänst.

(Gällande lag:)

(Kungl. Maj:ts förslag:)

Ansvarsbestämmelser m. m.

Ansvarsbestämmelser m. m.

11 §.

1 m o m. Med dagsböter eller fängelse i högst sex månader eller, om brottet med hänsyn till omständigheterna är att anse såsom grovt, med fängelse eller straffarbete i högst två år straffes

1) den som underlåtit att fullgöra anmälningsskyldighet, som föreskrivits jämlikt 2 §, eller som vid fullgörande av anmälningsskyldigheten lämnat medvetet oriktig uppgift eller som, med vetskap om att prisstopp föreskrivits beträffande viss förnödenhet eller tjänst eller att visst pris å förnödenhet godkänts jämlikt 2 a § 2 mom. eller att prissänkning beträffande viss förnödenhet eller tjänst föreskrivits jämlikt 2 a § 3 mom., utan tillstånd försålt eller saluhållit förnödenheten till högre pris än det sålunda fastställda eller i återförsäljningssyfte för densamma betalat eller förklarat sig villig att betala sådant pris eller för utförande av tjänsten uppburit eller krävt högre pris än det fastställda eller som, med vetskap om att föreskrift enligt 2 a § 2 mom. meddelats beträffande viss förnödenhet, brutit mot föreskriften;¹

2) den som, med vetskap om att normalpris gäller å viss förnödenhet eller tjänst, utan tillstånd försålt eller saluhållit förnödenheten för högre pris eller i återförsäljningssyfte för densamma betalat eller förklarat sig villig att betala högre pris eller för utförande av tjänsten uppburit eller krävt högre belopp;

¹ Jämför denna punkt med punkterna 5) och 6) i motsvarande mom. i den föreslagna nya lagen.

12 §.

1 m o m. Med dagsböter eller fängelse i högst sex månader eller, om brottet med hänsyn till omständigheterna är att anse såsom grovt, med fängelse eller straffarbete i högst två år straffes

1) den som, med vetskap om att normalpris gäller å viss förnödenhet eller tjänst, utan tillstånd försålt eller saluhållit förnödenheten för högre pris eller i återförsäljningssyfte för densamma betalat eller förklarat sig villig att betala högre pris eller utfört eller erbjudit sig att utföra tjänsten för högre belopp;

(Gällande lag:)

3) den som, efter avgivande av sådan utfästelse beträffande förnödenhet eller tjänst som i 4 § sägs, utan tillstånd försålt eller saluhållit förnödenheten eller utfört eller erbjudit sig att utföra tjänsten till högre pris än det utfästa eller eljest i strid mot utfästelsen eller som, med vetskap om utfästelsen, i återförsäljningssyfte köpt eller förklarat sig villig att köpa förnödenheten i strid mot utfästelsen;

4) den som med vetskap om föreskrift, som jämlikt 5 § meddelats angående rätten att köpa viss förnödenhet, eller om villkor, som i anledning av denna lag uppställts för rätten att köpa förnödenheten, köpt eller förklarat sig villig att köpa förnödenheten i strid mot föreskriften eller villkoret;

5) den som med vetskap om föreskrift, som jämlikt 5 § meddelats angående rätten att sälja viss förnödenhet eller utföra viss tjänst, eller om villkor, som i anledning av denna lag uppställts för rätten att sälja förnödenheten eller utföra tjänsten, försålt eller saluhållit eller i återförsäljningssyfte köpt eller förklarat sig villig att köpa förnödenheten eller utfört eller erbjudit sig att utföra tjänsten i strid mot föreskriften eller villkoret;

(Kungl. Maj:ts förslag:)

2) den som, efter avgivande av sådan utfästelse beträffande förnödenhet eller tjänst som i 4 § sägs, utan tillstånd försålt eller saluhållit förnödenheten eller utfört eller erbjudit sig att utföra tjänsten till högre pris än det utfästa eller eljest i strid mot utfästelsen eller som, med vetskap om utfästelsen, i återförsäljningssyfte köpt eller förklarat sig villig att köpa förnödenheten i strid mot utfästelsen;

3) den som med vetskap om föreskrift, som jämlikt 5 § meddelats angående rätten att köpa viss förnödenhet, eller om villkor, som i anledning av denna lag uppställts för rätten att köpa förnödenheten, köpt eller förklarat sig villig att köpa förnödenheten i strid mot föreskriften eller villkoret;

4) den som med vetskap om föreskrift, som jämlikt 5 § meddelats angående rätten att sälja viss förnödenhet eller utföra viss tjänst, eller om villkor, som i anledning av denna lag uppställts för rätten att sälja förnödenheten eller utföra tjänsten, försålt eller saluhållit eller i återförsäljningssyfte köpt eller förklarat sig villig att köpa förnödenheten eller utfört eller erbjudit sig att utföra tjänsten i strid mot föreskriften eller villkoret;

5) den som, med vetskap om att prisstopp föreskrivits beträffande viss förnödenhet eller tjänst eller att pris-sänkning beträffande viss förnödenhet eller tjänst föreskrivits jämlikt 6 § 2 mom., utan tillstånd försålt eller saluhållit förnödenheten till högre pris än det sålunda fastställda eller i återförsäljningssyfte för densamma betalat eller förklarat sig villig att betala sådant pris eller utfört eller er-

(Gällande lag:)

(Kungl. Maj:ts förslag:)

bjudit sig att utföra tjänsten till högre pris än det fastställda;

6) den som, med vetskap om att visst pris å förnödenhet *eller tjänst* godkänts jämligt 7 § eller att pris-sänkning beträffande viss förnödenhet *eller tjänst* föreskrivits jämligt *samma paragraf*, utan tillstånd försålt eller saluhållit förnödenheten till högre pris än det sålunda fastställda eller i återförsäljningssyfte för densamma betalat eller förklarat sig villig att betala sådant pris eller *utfört eller erbjudit sig att utföra tjänsten till* högre pris än det fastställda eller som, med vetskap om att föreskrift enligt 7 § meddelats beträffande viss förnödenhet *eller tjänst*, brutit mot föreskriften;

6) den som försålt eller saluhållit eller i återförsäljningssyfte köpt eller förklarat sig villig att köpa förnödenhet eller utfört eller erbjudit sig att utföra tjänst mot vederlag, som i 6 § sägs;

7) den som försålt eller saluhållit eller i återförsäljningssyfte köpt eller förklarat sig villig att köpa förnödenhet eller utfört eller erbjudit sig att utföra tjänst under villkor, som jämligt 7 § icke må uppställas;

8) den som vid lämnande av upp-gift, som i 8 eller 9 § avses, *eller i samband med undersökning eller granskning, som avses i sistnämnda paragraf*, sökt vilseleda myndighet.

7) den som försålt eller saluhållit eller i återförsäljningssyfte köpt eller förklarat sig villig att köpa förnödenhet eller utfört eller erbjudit sig att utföra tjänst mot vederlag, som i 8 § sägs;

8) den som försålt eller saluhållit eller i återförsäljningssyfte köpt eller förklarat sig villig att köpa förnödenhet eller utfört eller erbjudit sig att utföra tjänst under villkor, som jämligt 9 § icke må uppställas;

9) den som vid lämnande av upp-gift, som i 10 § avses, sökt vilseleda myndighet.

Lika med den, som försålt eller saluhållit förnödenhet till för högt pris eller som utfört eller erbjudit sig att utföra tjänst till sådant pris, skall anses den, som för försåld förnödenhet eller utförd tjänst krävt för högt pris.

(Gällande lag:)

Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om gärningsmannen avsett att bereda sig otillbörlig vinst av betydande storlek.

2 mom. Lika med den, som försålt eller saluhållit förnödenhet till för högt pris eller som *för utförande av tjänst uppburit eller krävt* för högt belopp eller som för köp av förnödenhet betalat eller förklarat sig villig att betala för högt pris, skall anses den, som för förnödenheten eller tjänsten uppburit, krävt, betalat eller förklarat sig villig att betala i annat än penningar utgående vederlag till värde uppenbarligen överstigande det tillåtna priset. Lika med förvärv i återförsäljningssyfte skall anses förvärv i syfte att använda förnödenheten i yrkesmässig förvärvsverksamhet.

Ej må köpare i andra fall än förut angivits dömas för delaktighet i av säljare begånget brott som i 1 mom. under 1), 2), 3), 5), 6) eller 7) avses, där ej köparen uppsåtligen förlett säljaren till brottet. Vad sålunda är stadgat skall äga motsvarande tillämpning beträffande den, som erlagt eller förbundit sig att erlägga betalning för tjänst som i 1 mom. under 1), 2), 3), 5), 6) eller 7) avses, så ock i fråga om säljares delaktighet i sådant av köpare begånget brott som i 1 mom. under 4) avses.

3 mom. Fälles någon till straff enligt 1 mom. eller 2 mom. första stycket, skall domstolen tillika förplikta honom att utgiva värdet av *taget* eller avtalat vederlag *eller värdet av förnödenhet som undanhållits*; dock att, i den mån särskilda förhållanden därtill föranleda, nedsättning må ske av det värde som skall utgivas.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om gärningsmannen avsett att bereda sig otillbörlig vinst av betydande storlek.

2 mom. Lika med den, som försålt eller saluhållit förnödenhet till för högt pris eller som *utfört eller erbjudit sig att utföra tjänst till* för högt belopp *eller som för försäld förnödenhet eller utförd tjänst krävt för högt pris* eller som för köp av förnödenhet betalat eller förklarat sig villig att betala för högt pris, skall anses den, som för förnödenheten eller tjänsten uppburit, krävt, betalat eller förklarat sig villig att betala i annat än penningar utgående vederlag till värde uppenbarligen överstigande det tillåtna priset. Lika med förvärv i återförsäljningssyfte skall anses förvärv i syfte att använda förnödenheten i yrkesmässig förvärvsverksamhet.

Ej må köpare i andra fall än förut angivits dömas för delaktighet i av säljare begånget brott som i 1 mom. under 1), 2), 4), 5), 6), 7) eller 8) avses, där ej köparen uppsåtligen förlett säljaren till brottet. Vad sålunda är stadgat skall äga motsvarande tillämpning beträffande den, som erlagt eller förbundit sig att erlägga betalning för tjänst som i 1 mom. under 1), 2), 4), 5), 6), 7) eller 8) avses, så ock i fråga om säljares delaktighet i sådant av köpare begånget brott som i 1 mom. under 3) avses.

3 mom. Fälles någon till straff enligt 1 mom. eller 2 mom. första stycket, skall domstolen tillika förplikta honom att utgiva värdet av *uppburet* eller avtalat vederlag; dock att, i den mån särskilda förhållanden därtill föranleda, nedsättning må ske av det värde som skall utgivas.

(Gällande lag:)

12 §.

Åsidosätter någon bestämmelse, som meddelats jämlikt 10 §, straffes med böter från och med två till och med trehundra kronor.

13 §.

Vad som med stöd av bestämmelserna i denna lag inhämtats genom anmälan eller uppgift eller vid granskning av handelsböcker eller affärshandlingar eller vid undersökning, som i 9 § sägs, må ej yppas i vidare mån än som erfordras för vinnande av det med bestämmelserna avsedda ändamål. Bryter någon häremot, straffes med dagsböter eller fängelse.

14 §.

Brott, varom i 11 § sägs, må av allmän åklagare åtalas allenast efter anmälan eller medgivande av myndighet, som Konungen bestämmer.

Brott, varom i 13 § sägs, må av allmän åklagare åtalas allenast efter angivelse av målsäganden.

15 §.

Åtal för förseelse, som avses i 12 §, anhängiggöres vid polisdomstol, där sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare eller, där sådan icke finnes, vid allmän domstol.

15 a §.

Vad i 17 kap. 11 § rättegångsbalken förordnas om dem som gå rättens eller länsstyrelsens bud och ärende, gälle ock om befattningshavare som har att öva tillsyn å efterlevnaden av denna lag.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

13 §.

Åsidosätter någon bestämmelse, som meddelats jämlikt 11 §, straffes med böter från och med två till och med trehundra kronor.

14 §.

Vad som med stöd av bestämmelserna i denna lag inhämtats genom anmälan eller uppgift eller vid granskning av handelsböcker eller affärshandlingar må ej yppas i vidare mån än som erfordras för vinnande av det med bestämmelserna avsedda ändamål. Bryter någon häremot, straffes med dagsböter eller fängelse.

15 §.

Brott, varom i 12 § sägs, må av allmän åklagare åtalas allenast efter anmälan eller medgivande av myndighet, som Konungen bestämmer.

Brott, varom i 14 § sägs, må av allmän åklagare åtalas allenast efter angivelse av målsäganden.

16 §.

Vad i 17 kap. 11 § rättegångsbalken förordnas om dem som gå rättens eller länsstyrelsens bud och ärende, gälle ock om befattningshavare som har att öva tillsyn å efterlevnaden av denna lag.

(Gällande lag:)

16 §.

Böter och viten, som ådömas enligt denna lag, ävensom vad någon förpliktas utgiva enligt 11 § 3 mom. tillfalla kronan.

17 §.

Över myndighets beslut jämlikt 3 § första stycket må, där Konungen så förordnat, klagan icke föras.

Beslut, som myndighet i annat fall än i första stycket avses meddelat jämlikt 3 §, så ock myndighets beslut jämlikt 2 §, 2 a §, 8 § första stycket eller 10 § skall utan hinder av förd klagan lända till efterrättelse, intill dess annorlunda kan varda förordnat.

18 §.

Konungen äger meddela de närmare bestämmelser, som erfordras för tillämpning av denna lag.

Denna lag¹ träder i kraft den 1 juli 1942 samt gäller till och med den 30 juni 1943.

Förordnande enligt 1 § vare ej gällande längre än lagen äger giltighet.

Föreskrift eller beslut jämlikt 2, 3, 5, 8, 9 eller 10 § eller utfästelse jämlikt 4 § skall ej gälla längre än förordnande som nyss sagts är gällande.

Föreskrift jämlikt 3 § eller utfästelse jämlikt 4 § eller sådant villkor beträffande högsta pris, som i anledning av denna lag uppställts i samband med meddelande av föreskrift enligt 5 §, skall icke äga tillämpning

¹ Lagen den 30 juni 1942. Jämför beträffande övergångsbestämmelserna till den föreslagna nya lagen även 1943: 308 och 1945: 203.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

17 §.

Böter och viten, som ådömas enligt denna lag, ävensom vad någon förpliktas utgiva enligt 12 § 3 mom. tillfalla kronan.

18 §.

Beslut, som myndighet meddelat jämlikt 3, 4, 6 eller 7 §, 10 § första stycket eller 11 §, skall utan hinder av förd klagan lända till efterrättelse, intill dess annorlunda kan varda förordnat.

19 §.

Konungen äger meddela de närmare bestämmelser, som erfordras för tillämpning av denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1947 samt gäller till och med den 30 juni 1948.

Förordnande enligt 1 § vare ej gällande längre än lagen äger giltighet.

Föreskrift eller beslut jämlikt 3, 5, 6, 7, 10 eller 11 § eller utfästelse jämlikt 4 § skall ej gälla längre än förordnande som nyss sagts är gällande.

Föreskrift jämlikt 3, 6 eller 7 § eller utfästelse jämlikt 4 § eller sådant villkor beträffande högsta pris, som i anledning av denna lag uppställts i samband med meddelande av föreskrift enligt 5 §, skall icke äga tillämpning

(Gällande lag:)

i fråga om avtal om köp eller utförande av tjänst, som slutits innan föreskriften trädde i kraft eller utfästelsen eller villkoret blev gällande, såvida i avtalet vederlaget blivit till beloppet bestämt.

I 13 § meddelad föreskrift om tystnadsplikt och vad i lagen stadgas rörande överträdelse av samma föreskrift ävensom vad där stadgas i fråga om annat brott, som begåtts under tiden för de i lagen meddelade bestämmelsernas giltighet, skall äga tillämpning även efter det lagens bestämmelser i övrigt upphört att gälla.

Föreskrift eller beslut, som meddelats jämlikt 2, 3, 4, 8, 9 eller 11 § prisregleringslagen den 13 juni 1941, eller utfästelse, varom i 7 § samma lag förmäles, skall gälla såsom om föreskriften eller beslutet meddelats eller utfästelsen avgivits jämlikt motsvarande stadgande i denna lag.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

lämpning i fråga om avtal om köp eller utförande av tjänst, som slutits innan föreskriften trädde i kraft eller utfästelsen eller villkoret blev gällande, såvida i avtalet vederlaget blivit till beloppet bestämt.

Stadgandet i 6 § 1 mom. första stycket sista punkten skall icke äga tillämpning beträffande överlåtelse av rörelse, som skett före den 29 maj 1945.

I 14 § meddelad föreskrift om tystnadsplikt och vad i lagen stadgas rörande överträdelse av samma föreskrift ävensom vad där stadgas i fråga om annat brott, som begåtts under tiden för de i lagen meddelade bestämmelsernas giltighet, skall äga tillämpning även efter det lagens bestämmelser i övrigt upphört att gälla.

Föreskrift eller beslut, som meddelats jämlikt 3, 4, 8 eller 11 § prisregleringslagen den 13 juni 1941, eller utfästelse, varom i 7 § samma lag förmäles, ävensom föreskrift eller beslut, som meddelats jämlikt 2 a, 3, 5, 8 eller 10 § prisregleringslagen den 30 juni 1942, eller utfästelse, varom i 4 § sistnämnda lag förmäles, skall gälla såsom om föreskriften eller beslutet meddelats eller utfästelsen avgivits jämlikt motsvarande stadgande i denna lag.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 18 april 1947.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDE´N, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *fortsatt giltighet av lagstiftningen på prisregleringens område m. m.* samt anför därvid följande.

Inledning.

Nu gällande prisregleringslag, som utfärdades den 30 juni 1942 (nr 459), trädde i kraft den 1 juli samma år och ägde ursprungligen giltighet till och med den 30 juni 1943. Sedermera har lagen successivt förlängts på ett år i sänder, senast genom lagen den 22 mars 1946 (nr 95) om fortsatt giltighet av prisregleringslagen. Enligt sistnämnda lag äger prisregleringslagen fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1947. Genom lagar den 4 juni 1943 (nr 308) och den 18 maj 1945 (nr 203) genomfördes vissa ändringar i prisregleringslagen.

Enligt den inledande bestämmelsen i 1 § prisregleringslagen erfordras, för att lagens huvudbestämmelser skola träda i tillämpning, att särskilt förordnande därom meddelats. Sådant förordnande må meddelas vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden. Förordnande meddelas av Konungen med riksdagens samtycke, dock att, när riksdagen ej är samlad, provisoriskt förordnande må meddelas av Konungen. Genom kungörelse den 30 juni 1942 (nr 460) meddelade Konungen med riksdagens samtycke förordnande, varom nyss är sagt, att gälla från och med den 1 juli 1942 tills vidare. Förordnandet är alltjämt gällande.

Beträffande det närmare innehållet i prisregleringslagen må följande här nämnas.

I 1 a § — som infördes i prisregleringslagen genom lagen den 18 maj 1945 (nr 203) — äro vissa definitioner upptagna. Sålunda stadgas i nämnda paragraf, att med tjänst avses sådan tjänst som någon, yrkesmässigt eller eljest, såsom företagare utför åt annan, att lika med utförande av tjänst skall anses dels utövande av sådan hotell- eller pensionatrörelse, för vilken fordras myn-

dighets tillstånd, dels ock upplåtelse av rätt att nyttja förnödenhet samt att lika med försäljning av förnödenhet skall anses överlåtelse eller upplåtelse av förmögenhetsrättighet av immateriell art, så ock upplåtelse av rättighet att å fastighet avverka skog eller att där taga torv, ler, grus, sten eller annat, som icke är att hänföra till fastighetens vanliga avkastning.

Enligt 2 § första stycket äger Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer meddela vissa föreskrifter i prisreglerande syfte med avseende å den som yrkesmässigt säljer viss förnödenhet eller beträffande den som yrkesmässigt utför viss tjänst. Sålunda må enligt första stycket 1) stadgas skyldighet för vederbörande säljare eller företagare att ofördröjligen anmäla det pris, som han tillämpat för förnödenheten eller tjänsten å dag som i föreskriften angives. Enligt första stycket 2) må stadgas skyldighet för vederbörande näringsidkare att varje gång höjning av priset vidtages ofördröjligen anmäla prishöjningen. Enligt första stycket 3) må föreskrivas, att vederbörande näringsidkare skall vara skyldig att minst en vecka innan höjning av priset är avsedd att vidtagas anmäla den tillärnade prishöjningen och skälen därtill. Vidare stadgas i 2 § andra stycket, att den som meddelat föreskrift om anmälningskyldighet äger bestämma till vilken myndighet anmälan skall göras.

I 2 a § meddelas vissa bestämmelser angående s. k. *prisstopp*. Sålunda stadgas i första momentet, att Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer äger föreskriva, att den som frivilligt säljer viss förnödenhet eller som frivilligt utför viss tjänst icke må utan tillstånd överskrida det pris å förnödenheten eller tjänsten, som han tillämpade å dag som i föreskriften angives, eller, om han då icke sålde förnödenhet eller utförde tjänst varom fråga är, det pris som den angivna dagen var att anse som gängse pris eller som han före nämnda dag senast tillämpat. Därest efter den i föreskriften angivna dagen överlåtelse skett av rörelse, i vilken försäljes förnödenhet eller utföres tjänst, som med föreskriften avses, skall dock såsom stoppris för den nye innehavaren av rörelsen gälla det pris, som den föregående innehavaren högst ägt uttaga.

Enligt andra stycket i förevarande moment må föreskrift om prisstopp meddelas att gälla för viss tid, högst tre månader. Då skäl därtill äro må prisstoppet förlängas, varje gång för högst tre månader. Den som meddelat prisstopp äger bestämma på vilken myndighet det skall ankomma att bevilja tillstånd till prishöjning.

I 2 a § 2 mom. stadgas, att om prisstopp föreskrivits beträffande viss förnödenhet, Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer äger föreskriva, att förnödenhet, som är avsedd att erhålla samma eller liknande användning som den prisreglerade förnödenheten och som icke saluförts inom landet före den dag prisstoppet föreskrevs, icke må under den tid prisstoppet är gällande försäljas eller utbjudas till avyttring med mindre priset å förnödenheten godkänts av myndighet som Konungen bestämmer. Godkänt pris må icke överskridas utan tillstånd av myndigheten.

Vidare stadgas i 2 a § 3 mom. att om prisstopp föreskrivits beträffande viss förnödenhet eller tjänst eller om pris å viss förnödenhet godkänts jämlikt 2 mom. och därefter inträda sådana på prisbildningen inverkan förhållanden att priset skäligen bör sänkas, äger Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer förordna om sådan prissänkning. Förordnande som nyss sagts må meddelas beträffande viss förnödenhet eller tjänst eller beträffande viss företagare. Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer må ock meddela förordnande om prissänkning beträffande viss företagare, därest för honom gällande stoppris väsentligt överstiger det gängse priset. Förordnande som nu sagts gäller under den tid prisstoppet är gällande. Det fastställda priset må icke överskridas utan tillstånd av myndighet som Konungen bestämmer.

Enligt 3 § första stycket äger Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer fastställa visst pris, som prövas skäligt, att gälla såsom *normalpris* vid frivillig försäljning av viss förnödenhet eller vid frivilligt utförande av viss tjänst. I andra stycket föreskrives, att normalpriset icke må överskridas med mindre säljaren eller företagaren erhållit tillstånd därtill. Den som fastställt normalpriset äger bestämma på vilken myndighet det skall ankomma att bevilja sådant tillstånd.

I 4 § stadgas att om någon till offentlig myndighet gjort särskild *utfästelse* beträffande högsta pris, till vilket viss förnödenhet må av honom försäljas eller viss tjänst utföras, eller eljest beträffande den ordning, i vilken försäljning må ske eller tjänsten utföras, priset icke må överskridas eller utfästelsen eljest frångås med mindre myndigheten givit tillstånd därtill.

Vidare meddelas i 5 § bestämmelser om s. k. *tvångskartellering* och i 6 § ett allmänt förbud mot *prisocker*. I 7 § meddelas bestämmelser om s. k. *kombinationsavtal* och i 8 och 9 §§ föreskrifter om viss uppgiftsskyldighet. Enligt 10 § äger myndighet som Konungen bestämmer meddela vissa föreskrifter rörande anslag med prisuppgifter m. m. I 11 § äro upptagna vissa ansvarsbestämmelser.

Närmare bestämmelser angående tillämpningen av prisregleringslagen ha av Kungl. Maj:t meddelats senast genom kungörelse den 18 maj 1945 (nr 204), vilken kungörelse, som ursprungligen gällde till och med den 30 juni 1946, genom kungörelse den 22 mars 1946 (nr 96) erhållit fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1947.

Bestämmelser rörande allmänt prisstopp ha utfärdats dels av statens priskontrollnämnd den 31 oktober 1942 dels ock av Kungl. Maj:t genom kungörelser den 4 juni 1943 (nr 310) och den 25 maj 1945 (nr 209). Sistnämnda kungörelse, som trädde i kraft den 1 juni 1945 samt gällde till och med den 31 augusti 1945, har sedermera erhållit förlängd giltighet, senast genom kungörelse den 28 februari 1947 (nr 57) för tiden till och med den 31 maj 1947

I en den 17 februari 1947 dagtecknad, till Kungl. Maj:t ställd skrivelse har *statens priskontrollnämnd* hemställt, att prisregleringsbestämmelserna måtte förlängas att gälla under ytterligare ett år och att i samband därmed vissa

ändringar måtte vidtagas i nu gällande prisregleringslag. Vid skrivelsen funnos fogade förslag till ny prisregleringslag ävensom en inom priskontrollnämnden upprättad promemoria rörande ändringarna i nämnda lag.

Över priskontrollnämndens skrivelse med därvid fogade handlingar ha, efter remiss, *yttranden* avgivits av fullmäktige i riksbanken, kommerskollegium (efter hörande av Stockholms handelskammare, handelskammaren i Göteborg och Skånes handelskammare), statens livsmedelskommission, Sveriges industriförbund, Sveriges hantverks- och småindustriorganisation, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges grossistförbund, kooperativa förbundet samt landsorganisationen i Sverige.

Frågan om fortsatt giltighet av prisregleringsbestämmelserna.

Priskontrollnämnden har i sin nyssnämnda skrivelse, under erinran om att giltighetstiden för nuvarande prisregleringslag utginge den 30 juni 1947, anfört att utsikterna för den ekonomiska utvecklingen under den närmaste tiden vore sådana, att de uppenbarligen motiverade fortsatt priskontroll efter sagda tidpunkt. Nämnden, som icke ansåge sig i detta sammanhang behöva närmare analysera dessa utsikter, tillstyrkte därför att förslag om förlängning av prisregleringsbestämmelserna framlades för 1947 års riksdag.

I *remissyttrandena* har förslaget om fortsatt giltighet av lagstiftningen rörande prisregleringen tillstyrkts eller lämnats utan erinran. *Kommerskollegium* har anfört, att kollegium vore av den uppfattningen att den allmänna priskontrollen borde avskaffas så snart varuförsörjningen och omständigheterna i övrigt det medgäve. Under nuvarande förhållanden syntes det emellertid ej möjligt att upphäva den statliga prisregleringen och prisregleringslagen borde därför givas förlängd giltighet efter utgången av juni månad 1947.

Såsom framgår av det nu anförda är giltighetstiden för prisregleringslagen begränsad till utgången av juni månad 1947. Då en lagstiftning på förevarande område uppenbarligen är erforderlig jämväl för tiden därefter, bör giltighetstiden för denna lagstiftning förlängas, förslagsvis till och med den 30 juni 1948.

*Departements-
chefen.*

Frågan om ändringar i gällande prisregleringsbestämmelser.

Priskontrollnämndens framställning. I sin förenämnda skrivelse den 17 februari 1947 har *priskontrollnämnden* framhållit vissa principiella synpunkter beträffande den fortsatta priskontrollen. I detta hänseende har nämnden uttalat, att frågan om riktlinjerna för den fortsatta priskontrollen med hänsyn till föreliggande tendenser i den eko-

nomiska utvecklingen under senare tid i olika sammanhang varit föremål för diskussion. Nya direktiv för priskontrollen i stället för nu gällande, vilka nämnden erhållit i samband med det allmänna prisstoppets införande år 1942, hade emellertid ännu icke givits. Det förelåge sålunda ännu icke alla förutsättningar för en bedömning av vilka ändringar i prisregleringslagen som kunde komma att visa sig erforderliga vid den fortsatta priskontrollen, men nämnden hade ansett sig redan nu i sammanhang med spörsmålet om förlängning av prisregleringslagen böra till behandling upptaga frågan om sådana ändringar i prisregleringslagen som nämnden med utgångspunkt från nu föreliggande erfarenheter och behov funnit erforderliga.

Sedan nämnden härefter erinrat om att utformningen av den fortsatta priskontrollen berörts i statsverkspropositionen till innevarande års riksdag, har nämnden anfört, att behovet av en prispolitik, som medgäve möjlighet att anpassa sig efter växlande förhållanden och att företaga jämkningar i prisrelationerna, bleve allt starkare ju längre man i tiden avlägsnade sig från den ursprungliga prisstoppdagen. Det vore uppenbart att ju längre tid det allmänna prisstoppet ägde bestånd, med desto större styrka måste man resa kravet på en översyn av stoppriserna i och för sig, detta även av hänsyn till rättvisa olika företagare emellan. Detta innebure, att prisstoppet måste i större utsträckning än hittills få utnyttjas såsom ett självständigt prisregleringsinstrument, varigenom riskerna för en snedvridning av prisrelationerna komme att minskas.

Nämnden har härefter närmare behandlat de ändringar i prisregleringslagen, vilka enligt nämndens mening nu syntes erforderliga. Sålunda har nämnden föreslagit *dels* att möjligheterna att förordna om sänkning av stoppris måtte utvidgas, *dels ock* att i prisregleringslagen måtte införas en bestämmelse om rätt att fastställa visst pris i anslutning till en genomförd spärr i utövning av viss verksamhet. Därjämte har nämnden föreslagit vissa andra ändringar i prisregleringslagen.

Vad angår frågan om ändrade bestämmelser rörande sänkning av stoppris har nämnden åberopat den vid nämndens skrivelse fogade memorian, däri anfördes följande.

Sänkning av stoppris kan för närvarande ske i två fall. I det ena fallet är förutsättningen, att efter införandet av prisstopp sådana på prisbildningen inverkan förhållanden inträffat, att priset skäligen bör sänkas. Sänkning kan därvid ske beträffande viss förnödenhet eller tjänst eller beträffande viss företagare. I det andra fallet kan förordnande givas om prissänkning beträffande viss företagare, därest för honom gällande stoppris väsentligt överstiger det gängse priset. Sistnämnda alternativ avser sålunda det fall, då det ursprungliga stoppriset befinnes vara för högt med hänsyn till förhållandena vid tidpunkten för föreskriftens meddelande.

Fråga är nu, om sänkingsmöjligheterna med stoppris såsom bas icke äro för hårt begränsade. Följande synpunkter torde kunna läggas på detta spörsmål. Då föreskrift meddelas om prisstopp, bli de av respektive säljare eller företagare tillämpade priserna i första hand stoppriser. Någon prövning av stopprisernas skälighet i och för sig förekommer därvid icke — i motsats till vad förhållandet är vid fastställandet av t. ex. normalpris —

utan man avser primärt endast att stoppa priserna så som de utformats under krisen. Utgångsläget vid tidpunkten för föreskriftens meddelande kan med hänsyn härtill vara för högt antingen därför att säljaren eller företagen i kalkylen räknat med högre kostnadsposter än som kan anses godtagbart eller därför att han konserverat och under krisen kanske även påbyggt en för hög förkrigsmarginal. Med den nuvarande utformningen av bestämmelserna om sänkning av stoppris kan ett så beskaffat pris endast undantagsvis sänkas, nämligen om det är högre än det gängse priset. Nämda sänkingsmöjlighet finnes sålunda allenast med avseende å en begränsad grupp säljares eller företagens prissättning. Jämför man härmed myndigheternas prövningsrätt vid behandling av ansökningar om tillstånd att överskrida stoppris eller vid fastställande av t. ex. normalpris, synes nyssnämnda begränsning icke vara motiverad. I sagda fall torde nämligen myndigheterna vara oförhindrade att ingå i en allsidig prövning av skäligheten av samtliga de poster, som ingå i priset, och sålunda bl. a. vid beräkningen av de olika ledens ersättnings utgå från mindre marginaler än som tillämpades före kriget. Samma prövningsrätt bör föreligga vid förordnande om sänkning av stoppris. Vad särskilt angår jämförelsen med normalpris — vilken för övrigt kan utsträckas att gälla jämväl pris, som godkännes jämlikt 2 a § 2 mom. (förslagets 7 §) och pris, som bestämts jämlikt 5 §, ävensom riktpreis samt beslags- och licenspriser — torde det böra framhållas, att de olika prisregleringsmedlen utformats med hänsyn till olika framkomliga vägar men med samma huvudmål och att resultatet av desammas användning således bör kunna vara lika. Uppenbarligen bör det jämväl finnas möjlighet att — i likhet med vad som nu är fallet — sänka stoppris med hänsyn till förhållanden, som inträffat, sedan föreskrift om prisstopp meddelats. För att täcka samtliga dessa fall torde såsom förutsättning för sänkning böra angivas allenast, att priset finnes vara högre än som kan anses skäligt. Mot en sådan avfattning av stadgandet torde det näppeligen kunna invändas, att den är för vidsträckt, ty jämför man därmed formuleringen av normalprisstadgandet, finner man, att det sistnämnda såsom kriterium på normalpris endast fastslår, att det är ett pris, »som prövas skäligt». De nu nämnda, på olika förutsättningar baserade sänkingsmöjligheterna böra föreligga såväl generellt beträffande viss förnödenhet eller tjänst som speciellt beträffande viss säljare eller företagare. Det kan visserligen här möjligen invändas, att t. ex. normalprissättning i stället skulle kunna användas för att generellt sänka ett för högt stoppris, men den här skisserade sänkingsmetoden kan i många fall vara smidigare än normalprisreglering. Med sistnämnda prisregleringsmedel kan man nämligen endast gå fram på två vägar, antingen genom att bestämma ett fixt pris eller genom att binda priset genom en kalkylmetod. En sänkning av ett ofta variabelt pris med visst procenttal — vilket hittills skett i flera fall med stöd av 2 a § 3 mom. — kan däremot näppeligen ske med tillhjälp av normalprismetoden.

Beträffande frågan om rätt att fastställa visst pris i anslutning till en genomförd spärr i utövning av viss verksamhet har i promemorian anförts.

Nu gällande bestämmelse i 2 a § 2 mom. prisregleringslagen tillkom genom lagändring vid 1945 års riksdag. Stadgandet utgjorde en omarbetning av 2 a § tredje stycket prisregleringslagen efter 1943 års lagändringar. Genom sistnämnda lagrum infördes ursprungligen i prisregleringslagen möjligheten att via en försäljnings spärr godkänna pris å viss förnödenhet. Förnödenheten skulle alltså icke få försäljas eller utbjudas till avyttring, förrän priset godkänts av myndigheterna. Möjligheten därtill var emellertid beskuren. Det

förutsattes sålunda, att prisstopp föreskrivits beträffande viss förnödenhet och att den förnödenhet, som skulle kunna träffas av ifrågavarande prisfastställelsemetod, *dels* var avsedd att användas såsom ersättning för eller till utdrygning av förstnämnda förnödenhet *dels ock* icke saluförts inom landet före den dag prisstoppet föreskrevs. Anledningen till införandet av bestämmelsen angavs i vederbörande proposition (1943:240) vara, att tendenser icke helt torde ha saknats att kringgå det allmänna prisstoppet genom vidtagande av sådana ändringar i sammansättningen av en vara, att denna bleve att anse såsom en ny vara och sålunda fri från prisstoppet. Genom föreskriften avsåg man att mota dylika tendenser. Bestämmelsen kom emellertid aldrig att tillämpas, beroende på att det visade sig vara svårt att avgöra, om en viss förnödenhet kunde anses utgöra ersättning (surrogat) för en annan. Vid 1945 års riksdag ändrades bestämmelsen i enlighet med ett av nämnden givet förslag så att i stället för den nyssnämnda förutsättningen, att förnödenheten i fråga skulle vara avsedd att användas såsom ersättning för eller till utdrygning av annan prisstoppad förnödenhet, insattes den förutsättningen, att förstnämnda förnödenhet skulle vara avsedd att erhålla samma eller liknande användning som sistnämnda förnödenhet. Övriga förutsättningar kvarstodo oförändrade. Genom denna ändring ansåg sig nämnden kunna erhålla större möjligheter än tidigare att hindra kringgående av prisstoppet.

I promemorian har vidare framhållits, att icke heller den sålunda ändrade bestämmelsen — vilken nämnden ägde bemyndigande att tillämpa — hade kommit att användas, beroende på flera olika omständigheter. Den viktigaste av dessa vore, att bestämmelsen med den utformning den erhållit bleve svår att tillämpa, då man komme längre bort från prisstoppdagen. Ju längre tiden ginge, desto svårare vore det nämligen att avgöra, om de i lagrummet angivna förutsättningarna föreläge för ingripande i visst fall. Särskilt mötte det svårigheter att fastställa, huruvida den ifrågavarande förnödenheten saluförts inom landet före den dag prisstoppet föreskrevs eller om så ej vore fallet. Jämväl i övrigt syntes bestämmelsen ej vara tillfredsställande. Härvidlag kunde först och främst anmärkas, att densamma vore anknuten till ett utfärdat prisstopp beträffande viss »huvudförnödenhet». Förspordes tendenser att kringgå en prisreglering av annan typ, t. ex. normalpris, utfästelsepris eller tvångskartelleringspris, funnes ej möjlighet att tillämpa metoden. Skulle dylika tendenser motas, fordrades ett ofta tidsödande arbete för att utfylla luckorna, och under tiden stode priskontrollen hjälplös. Vore det vidare fråga om en förnödenhet med ett helt nytt användningsområde, vore stadgandet ej tillämpligt. Sådana fall hade inträffat beträffande importerade förnödenheter, som ej varit föremål för beslags- eller importreglering. Nämnda överväganden syntes med fog kunna visa på behovet av en föreskrift med en mera generell innebörd. Tanken härpå vore icke ny; den väcktes redan under lagstiftningsarbetet till 1943 års riksdag av landsorganisationen. I förslaget hade därför upptagits en bestämmelse, som utan några invecklade förutsättningar medgäve en prisfastställelse i anslutning till en genomförd spärr i utövning av viss verksamhet. Sådan åtgärd avsåges kunna vidtagas såväl innan en förnödenhet eller tjänst första gången tillhandahålles som efter det att förnödenheten eller tjänsten börjat tillhandahållas. Bestämmelsen vore utfor-

mad i nära anslutning till det nuvarande stadgandet. Från detsamma skilde sig den nya bestämmelsen i huvudsak därutinnan, att den även avsåge tjänst. Det vore nämligen uppenbart, att samma problem kunde uppkomma beträffande en tjänst som i fråga om en förnödenhet. Det borde anmärkas, att det nuvarande stadgandet innefattade förbud att försälja förnödenhet eller utbjuda förnödenhet till avyttring. Sistnämnda verksamhetsform föresloges i det nya stadgandet utbytt mot »saluhålla», vilket uttryck dels syntes ha vidsträcktare innehåll än det nu använda dels ock bättre överensstämde med innehållet i flertalet övriga bestämmelser i prisregleringslagen. Det förutsattes såsom självfallet, att det nya stadgandet bringades i tillämpning med varsamhet så att några produktionshämmande verkningar ej uppkomme. Liksom den nuvarande bestämmelsen borde nämnda stadgande ej tillämpas generellt utan endast i visst fall. Avgöranderätten härvidlag borde städe tillkomma Kungl. Maj:t.

I fråga om övriga ändringar i bestämmelserna rörande prisregleringen har i promemorian föreslagits, att 2 § prisregleringslagen måtte upphävas. Nämnden innehade nämligen generellt bemyndigande att meddela föreskrifter enligt nämnda paragraf, senast enligt Kungl. Maj:ts beslut den 27 juli 1945. Bemyndigandet hade icke vid något tillfälle utnyttjats. Anledningen till att paragrafen icke utnyttjats vore, att nämnden ansett sig kunna införskaffa alla nödiga uppgifter med stöd av 8 §, vilken i motsats till 2 § medgäve användandet av vitesföreläggande för införskaffande av uppgifterna. — Den i 2 a § 1 mom. upptagna föreskriften om längsta stopptiden föresloges förlängd till sex månader; den nuvarande prisstopptiden om högst tre månader syntes vara väl kort sedan prisstoppet blivit det centrala prisregleringsmedlet. Nämnda moment överflyttades i nämndens förslag till 6 § 1 mom. Vidare överfördes 2 a § 2 och 3 mom. till 6 och 7 §§ i nyssnämnda förslag. 6 § prisregleringslagen bibehölls i huvudsak oförändrad och överflyttades till en ny 8 §. Ändringar borde ske i följande hänseenden. Uttrycket »taga» vederlag borde lämpligen utbytas mot det mera lättfattliga ordet »uppbära», vilket så gott som genomgående användes i det nuvarande straffstadgandet. Därjämte borde bestämmelsen förtydligas så att den uttryckligen innefattade förbud att under alla omständigheter *kräva* oskäligt vederlag. Det hade nämligen ifrågasatts, huruvida en företagare, som — då varken avtal om vederlag träffats eller offert lämnats — efter fullgörandet av sin prestation krävde ett oskäligt vederlag, kunde straffas för prisocker. Nämnden hade för sin del ansett, att den nuvarande bestämmelsen jämväl täckte detta fall, men i ett under högsta domstolen nyligen draget mål hade såväl underretten som hovretten underkänt nämndens mening. För tydlighetens skull borde därför stadgandet kompletteras på nyss angivet sätt, då skälen för straffbeläggning av ett krav *efter* prestationens utförande måste vara väl så starka som skälen för en kriminalisering av en offert. Slutligen borde uttrycket i andra stycket »utbjuda förnödenheten till avyttring» ersättas av »salu-

hålla förnödenheten». — 9 § borde enligt nämndens mening utgå, då ifrågasvarande paragraf liksom sina föregångare i de tidigare prisregleringslagarna aldrig tillämpats. — 11 § överflyttades till 12 § i nämndens förslag med de ändringar, som föranleddes av förut redovisade ändringar. Därjämte borde föreskriften i 3 mom. om förverkande av »värdet av förnödenhet som undanhållits» utgå, enär föreskriften avsåge den nuvarande 9 §, vilken enligt förslaget skulle utgå ur lagen. Uttrycket »taget» i nämnda moment borde av tidigare angivet skäl utbytas mot »uppburet». — I 17 §, som överflyttades till 19 §, syntes första stycket i förstnämnda paragraf ej behöva medtagas, då detsamma icke vore praktiskt motiverat; nämnda stadgande hade sålunda aldrig tillämpats och behövde förmodligen ej heller tillämpas. Den nya 19 § omfattade sålunda endast andra stycket i 17 §. Lagrummet borde avse — förutom motsvarande stadganden i 17 § — jämväl 4 §; därmed avsåges att täcka det fall, att ansökan om tillstånd att frångå utfästelse helt eller delvis avslagits. — I vissa andra paragrafer liksom i övergångsbestämmelserna förordades smärre redaktionella ändringar.

Remissyttrandena. I flera remissyttranden över priskontrollnämndens framställning ha vissa principiella synpunkter beträffande den fortsatta priskontrollen framförts.

Sålunda har *Sveriges industriförbund* gjort följande uttalande.

Frågan om prispolitikens utformning för framtiden kan icke bedömas såsom ett isolerat spörsmål. Den måste ses i nära samband med de åtgärder, som överhuvud vidtagas för åstadkommande av bättre balans mellan den alltjämt stigande köpkraften och den otillräckliga varutillgången. Utan en samordning av den ekonomiska politiken på olika områden torde en priskontroll i förening med investeringskontroll icke på längre sikt kunna hålla ytterligare prisstegringar tillbaka. Åtgärder för att öka varutillgången och begränsa köpkraften måste vara primära i förhållande till spörsmålet om de tekniska metoderna för priskontrollen.

Industriförbundet nödgas — så länge det är ovisst huruvida verk samma åtgärder för bekämpande av inflationens orsaker överhuvud komma att vidtagas — ställa sig ytterligt betänksam mot ett bibehållande av priskontrollen efter hittillsvarande linjer. Betänksamheten ökas, när det tillika föreslås att i vissa avseenden skärpa denna kontroll. Med en fortsatt och tilltagande spänning mellan köpkraft och varutillgång kan priskontrollen frestas att använda sina vidsträckta fullmakter på ett sätt, som är ägnat att allvarligt hämma näringslivets produktionsförmåga.

Exempel härpå ha redan kunnat iakttagas i åtskilliga fall. Inom industrien omvittnas allmänt att tillverkningen av viktiga förnödenheter — särskilt sådana som ligga långt tillbaka i produktionskedjan — på grund av allt för låg prissättning stundom måst inställas eller avsevärt inskränkas. Den mindre kännbara priskontroll, som tillämpas i fråga om vissa andra, ofta umbärliga varor samt rena lyxartiklar, leder samtidigt till utvidgad tillverkning av sådana varor och överföring av arbetskraft till mindre nödvändig produktion och handel. Denna snedvridning av den ekonomiska verksamheten är icke blott ägnad att framkalla bekymmer ur försörjningssynpunkt utan den missgynnar dessutom företag, som helt eller i huvudsak äro inriktade på tillverkning av hårt priskontrollerade nödvändighetsvaror.

Det måste starkt ifrågasättas, om rätta botemedlet häremot är att söka i en utvidgning av priskontrollens befogenheter. Att märka är nämligen att den friare prissättningen i många fall — t. ex. inom textilindustrien — får anses utgöra en nödvändig kompensation åt företagaren för den strängare prissättning som gäller för andra, till samma bransch hörande artiklar. I andra fall åter kan den relativt höga prissättningen vara beroende på svårigheten att av tekniska orsaker utöva en tillfredsställande kontroll. Även om dessa svårigheter i någon mån skulle minskas genom införande av sådana bestämmelser i prisregleringslagen som nu föreslås, torde en mera önskvärd produktionsinriktning bättre främjas genom en viss uppmjukning av priskontrollen framförallt beträffande sådana vanliga standardvaror, vilkas produktion därigenom kan stimuleras. Viss täckning torde sålunda böra medgivas för efter prisstoppets genomförande stegrade råvarupriser och höjda arbetslöner. De prishöjningar som härigenom skulle uppkomma torde icke behöva bli av större betydelse för levnadskostnaderna. Konsumenterna skulle säkerligen hellre betala ett något ökat pris för dylika varor än nödgas köpa ofta onödigt dyra kvalitetsvaror eller dåliga ersättningsvaror eller vidtaga andra oekonomiska åtgärder för sin behovstäckning. Om en sådan, något liberalare prispolitik på vissa områden komme att tillämpas, torde särskilda åtgärder för att stävja en i nuvarande läge mindre önskvärd produktion på andra områden knappast bli erforderliga.

I samband härmed aktualiseras spørsmålet om tidpunkten för priskontrollens avveckling. Industriförbundet kan icke för närvarande förorda ett omedelbart avskaffande av priskontrollen i dess helhet. Förbundet vill emellertid framhålla, att en av de främsta uppgifterna för de prisvårdande myndigheterna i nuvarande läge bör vara att noga inventera möjligheterna för en successiv avveckling av gällande prisregleringar. Förutsättning för en sådan åtgärd på ett visst område torde icke behöva vara att fullt normal varuförsörjning omedelbart kan påräknas. En partiell avveckling, om ock av mera begränsad räckvidd, kommer att tolkas såsom ett uttryck för statsmakternas uppfattning, att försörjningsläget börjar bli mera normalt, och sålunda få ett psykologiskt värde ur prisbildningssynpunkt, som icke bör underskattas.

Handelskammaren i Göteborg har framhållit vissa skadeverkningar, som den långvariga prisregleringen medfört, och ansett dessa omständigheter tala för att prisregleringen borde avskaffas, så snart det vore möjligt med hänsyn till varutillgången. Även *Stockholms* och *Skånes handelskammare* ha berört vissa olägenheter av priskontrollen. Sistnämnda handelskammare har härvid uttalat, att det vore nödvändigt att riktlinjerna för prisstoppspolitik, vilka gällt oförändrade från första början, togs under förnyad omprövning.

Vidare har *Sveriges grossistförbund* anfört.

I den diskussion, som särskilt under den senaste tiden förts rörande åtgärder för att hindra en inflationsartad prisstegring, har från vissa håll framhållits den statliga priskontrollens betydelse såsom ett effektivt värn häremot. Man har i detta sammanhang även påyrkat, att den statliga priskontrollen för att tjäna nu nämnda syfte måtte givas en mera permanent karaktär och även förlänas vidgade befogenheter.

För näringslivet och icke minst handeln är av naturliga skäl ett stabilt penningvärde av särskilt stor betydelse och det synes oss synnerligen viktigt att ändamålsenliga åtgärder vidtagas för att eliminera de inflationstendenser, som f. n. onekligen göra sig gällande. Förbundet är emellertid av den be-

stämda uppfattningen, att priskontrollen här, i varje fall icke ensam, i längden kan motverka prisstegringen. En allmän uppgång av varupriserna utgör ju i själva verket slutresultatet av en inflationsprocess, vars orsak har sin grund i en bristande överensstämmelse mellan varutillgång och efterfrågan. Denna bristande jämvikt måste avhjälpas genom åtgärder, som påverka tillgång respektive efterfrågan. Priskontrollnämndens medverkan kan endast bli av subsidiär art. Härtill bör observeras att priskontrollen har en benägenhet att direkt motverka eller försvåra en balans mellan tillgången och efterfrågan på varor bl. a. genom den snedvridning av produktionen och distributionen, som uppstår på grund av denna kontroll och på vilken redan nu finnas åtskilliga exempel.

Om priskontrollen skall kunna bli av betydelse såsom åtminstone ett subsidiärt medel att bekämpa prisstegringarna, är det emellertid nödvändigt, att den uppbares av förståelse från näringslivets sida för de prisregleringar som vidtagas. Läget är i detta hänseende numera uppenbarligen ett helt annat än under kriget. En allmän regleringsströtthet råder som bekant beträffande såväl priskontrollen som samtliga övriga krisregleringar. Givet är att för den händelse den uppfattningen skulle bli mera allmän, att priskontrollen icke vore effektiv eller lämplig, det måste bli nästan ogörligt att upprätthålla densamma. Utan lojal medverkan från näringslivets och allmänhetens sida kan en priskontroll i själva verket icke fungera. Detta gör det ytterst nödvändigt att begränsa den slutliga priskontrollen till de områden där verkliga skäl finnas för dess bibehållande ävensom att tillse, att priskontrollen, i den mån den icke kan avvecklas, handhaves på ett smidigt och sakkunnigt sätt.

I detta sammanhang är det, såsom tidigare bl. a. från priskontrollnämndens sida framhållits, nödvändigt att beakta lönepolitiken. Sambandet mellan prispolitiken och lönepolitiken är ömsesidigt. Mera omfattande lönehöjningar måste ovillkorligen, så snart de icke kompenseras av en motsvarande höjning av produktionsresultatet förr eller senare återverka ogynnsamt på prisbildningen. De krafter, som äro verksamma vid en sådan process, äro av den styrka, att de erfarenhetsmässigt icke kunna bemästras genom en statlig prisreglering.

Landsorganisationen har framhållit, att den norska prisregleringslagen innehöller en rad bestämmelser av mera vittsyftande natur än det av priskontrollnämnden nu framlagda förslaget till ny prisregleringslag. Landsorganisationen önskade understryka även den nya svenska lagens tidsbegränsade och krisbetingade karaktär samt ville framhålla sin i annat sammanhang närmare motiverade uppfattning, att den i sinom tid borde ersättas av en lag, som vore bättre ägnad att utgöra grunden för en priskontroll under mera normala förhållanden.

Beträffande priskontrollnämndens förslag om ändrade bestämmelser rörande sänkning av stoppris har förslaget härutinnan tillstyrkts av fullmäktige i riksbanken, kommerskollegium, statens livsmedelskommision, kooperativa förbundet och landsorganisationen. Å andra sidan har förslaget avstyrkts av Stockholms handelskammare, handelskammaren i Göteborg, Sveriges industriförbund, Sveriges köpmannaförbund samt Sveriges hantverks- och småindustriorganisation. Skånes handelskammare och Sveriges grossistförbund ha ställt sig tveksamma till ifrågasvarande förslag.

Kommerskollegium har i sitt yttrande framhållit, att ju längre tid, som förflöte från den tidpunkt, då stopprisen fixerades, desto större förändringar kunde antagas ha inträtt i fråga om de faktorer, som låge till grund för prissättningen. Det syntes därför motiverat, att möjlighet bereddades att beakta dessa förändringar och pröva de olika prisbildande faktorerna vid sänkning av stoppris på samma sätt som nu skedde vid meddelande av tillstånd till överskridande av stoppris. Härmed skulle också likställighet vinnas mellan stoppris och normalpris, vilka ju, såsom priskontrollnämnden framhållit, endast vore olika medel med samma huvudmål och vilkas användning borde kunna leda till lika resultat. Såsom kollegium tidigare framhållit borde det vara en viktig uppgift för prisregleringen att åstadkomma en såvitt möjligt jämn prisuveckling. Ötvivelaktigt vore emellertid en prövning av skäligheten av priset såsom grundval för en sänkning av stoppris en synnerligen svår uppgift, vars rätta handhavande måste ställa stora krav på det prisreglerande organet. Med hänsyn härtill och till den stora betydelse beslut om sänkning av stoppris kunde få för näringslivet syntes det angeläget, att förordnanden om sänkning av stoppris liksom dylika förordnanden enligt nuvarande föreskrifter skedde efter prövning i samma ordning, som tillämpades vid fastställelse av normalpris, och att sålunda för förordnande av priskontrollnämnden om sänkning av stoppris förutsattes av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall lämnat bemyndigande. Med denna reservation ansåge kollegium sig kunna förorda den av priskontrollnämnden föreslagna ändringen av bestämmelserna om sänkning av stoppris.

Landsorganisationen har understrukt, att priskontrollnämndens ändringsförslag syntes vara ägnat att giva nämnden en mera aktiv inriktning än hittills.

Stockholms handelskammare har anfört.

Handelskammaren anser den föreslagna skärpningen av prisstoppbestämmelserna icke påkallad. Det torde kunna förutsättas, att varuförsörjningen efter hand blir rikligare, varigenom priskontrollen bör successivt kunna avvecklas. Att inför sådana utvecklingsperspektiv nu lämna myndigheterna ökade befogenheter synes icke erforderligt. Vad särskilt angår den ifrågasatta möjligheten att förordna om sänkning av stoppris för visst företag må därjämte framhållas, att en sådan bestämmelse i praktiken kan leda till ett sönderbrytande av prisbildningen genom meddelande av varierande priser för olika tillverkare. Därest ett stoppris anses böra generellt sänkas, ge bestämmelserna om normalprissättning tillräckliga möjligheter härutinnan. En sänkning av ett stoppris innebär ett sådant ingrepp i prisbildningen, att en dylik åtgärd bör ske i form av åsättande av normalpris. Skulle emellertid trots handelskammarens avstyrkande prisstoppbestämmelserna erhålla den av priskontrollnämnden föreslagna utformningen, bör det icke delegeras å priskontrollnämnden att meddela förordnande om sänkning av stoppris, utan denna rätt bör förbehållas Kungl. Maj:t.

Sveriges köpmannaförbund har framhållit, att då från priskontrollnämndens sida tid efter annan uttalats att priskontrollen endast horde fortsätta under en övergångsperiod, syntes i övergångsskedet mellan bristhushållning och en rikligare varutillgång snarare frågan om nämndens successiva avveck-

lång än om en förstärkning av dess befogenheter böra upptagas till prövning. Även ur andra synpunkter borde en lagändring på det nu berörda området avstyrkas. Då de nuvarande bestämmelserna om fastställande av normalpriser gäve tillräckliga möjligheter till prissänkning, syntes en lagbestämmelse som möjliggjorde förordnande om generell sänkning av stoppris icke nödvändig. Det förefölle icke heller oberättigat att hysa farhågor för att förordnande om sänkning av stoppris i speciellt fall kunde medföra olyckliga konsekvenser i praktiken, då fastställande av skilda priser för olika företagare kunde leda till att prisbildningen brötes sönder. Enligt förbundets mening måste under alla omständigheter med hänsyn till att den principiella likställigheten i förhandlingshänseende mellan priskontrollnämnden och näringslivets organisationer borde upprätthållas krävas att befogenhet att sänka stoppris tillkomme — såsom förhållandet vore vid fastställande av normalpriser — Kungl. Maj:t eller priskontrollnämnden efter därom i varje särskilt fall lämnat bemyndigande.

Vad angår förslaget om rätt att fastställa visst pris i anslutning till en genomförd spärr i utövning av viss verksamhet, ha remissinstanserna intagit samma ståndpunkt till förevarande förslag som till det förut behandlade förslaget om ändrade bestämmelser rörande sänkning av stoppris.

Av de remissinstanser som tillstyrkt nämndens förslag har *kommerskollegium* anfört, att den föreslagna generella föreskriften om godkännande av pris via försäljningsspärr vore avsedd att bereda ökade möjligheter att ingripa mot de tendenser, som inträtt till en felinriktning av produktionen genom en förskjutning av produktionen från de områden, där priserna vore mest effektivt reglerade, till andra områden. En dylik föreskrift om försäljningsspärr kunde få ogynnsamma verkningar genom att hämma produktionen. Å andra sidan kunde det, så länge den allmänna priskontrollen icke kunde avvecklas och det sålunda icke kunde överlämnas åt en prisbildning genom fri konkurrens att reglera produktionen, icke anses tillfredsställande att erforderliga medel saknades för att motverka snedvridning av produktionen. Kollegium ansåge sig därför icke böra framställa någon erinran mot den föreslagna utvidgningen av förevarande bestämmelser men förutsatte, att bestämmelserna komme att tillämpas med sådan varsamhet, att några produktionshämmande verkningar icke inträdde. Såsom nämnden framhållit borde bemyndigande till förordnande om försäljningsspärr av Kungl. Maj:t lämnas från fall till fall.

Statens livsmedelskommission har understrukit vikten av att de ifrågasatta ökade befogenheterna att förhindra saluförande av förnödenheter, vilkas priser icke blivit godkända av myndighet, icke utnyttjades på sådant sätt att nödvändig produktion och import förhindrades.

Vidare har *landsorganisationen* anfört.

Det har kommit till landsorganisationens kännedom, att producenterna i inte så få fall genom en omläggning av sin produktion kunnat kringgå priskontrollen och att de prisövervakande myndigheterna i dylika fall stått makt-

lösa. Tanken på en föreskrift om en mera generell försäljningsspärr har redan tidigare väckts av landsorganisationen, som hälsar dess förverkligande med tillfredsställelse. Den nya bestämmelsen ger myndigheterna möjlighet till ingrepp i produktionen, vilka de hittills i huvudsak saknat. Eventuella ingrepp bli dock helt och hållet en följd av illojalitet från producenternas sida och priskontrollen överskrider därmed inte sin egentliga uppgift. Den blir inte något instrument för produktionsdirigering i annan bemärkelse än att den hindrar produktionsomläggningar, som äro motiverade av avsikten att kringgå gällande prisföreskrifter.

Landsorganisationen ifrågasätter emellertid huruvida inte syftet att hindra illojala produktionsomläggningar skulle nås ännu säkrare, om stadgandet om försäljningsspärr kompletterades med en befogenhet att vid behov ålägga viss producent att tillverka viss vara till fastställt pris. Ett dylikt stadgande är inrymt t. ex. i den norska prisregleringslagen. Fall kunna nämligen tänkas, då producenterna visserligen med hjälp av den föreslagna lagen kunna hindras att upptaga nya tillverkningar, men samtidigt upphöra de med sin gamla produktion, som ur folkhushållets synpunkt kan vara betydelsefull. Gentemot en sådan situation skulle de prisövervakande myndigheterna utan den här föreslagna kompletteringsbestämmelsen stå maktlösa. En föreskrift om produktionstvång i exceptionella fall borde för att bli effektiv kompletteras med ett stadgande om straffpåföljd. Det kan vidare ifrågasättas, huruvida inte staten borde utrustas med befogenhet att driva tillverkningen i egen regi ifall företagaren vägrar fortsätta att producera ur folkhushållets synpunkt viktiga förnödenheter till priser, som tillförsäkrar honom skälig vinst. Givetvis bör ett eventuellt stadgande om produktionsåläggande endast tillämpas med stor varsamhet.

Å andra sidan har *Sveriges köpmannaförbund* understrukit, att nämndens förslag i förevarande del syntes syfta till att förhindra ett kringgående av det allmänna prisstoppet genom vidtagande av sådana ändringar i sammansättningen av en vara, att denna därefter bleve att anse såsom en ny vara. Denna i många avseenden olyckliga tendens till en produktionens snedvridning med en torftigare varuförsörjning som följd hade på sistone blivit allt mer märkbar och hade föranletts av att kostnadsökningar och prisstegringar förhindrats slå igenom och alltså komma till synes i konsumentpriserna. Detta innebure enligt förbundets mening en alltför rigorös tillämpning av prisregleringslagen. Nämnden förutsatte som självfallet i promemorian till lagförslaget att det nya stadgandet bringades i tillämpning med varsamhet, så att några produktionshämmande verkningar ej uppkomme. Stora risker syntes dock föreligga för att förslaget i praktiken komme att leda till en än mera reducerad eller felinriktad produktion, då det icke i varje särskilt fall kunde förutsättas, att prisregleringen beträffande viss produkt medgäve det skäliga pris och den avkastning, som vore en nödvändig förutsättning för varans produktion och saluhållande. Förbundet ansåge det icke tillrådligt att lämna priskontrollnämnden ytterligare befogenheter.

Stockholms handelskammare har ansett, att den av nämnden föreslagna bestämmelsen kunde medföra för produktionsutvecklingen synnerligen olyckliga resultat. Botemedlet mot en snedvridning av produktionen borde icke sökas på vägar, som ofelbart måste resultera antingen i en minskad pro-

duktion eller också i en ytterligare accentuering av densammans felinriktning ur försörjningssynpunkt. I stället borde priskontrollen uppmjukas och tillämpas med vederbörligt beaktande av alla kostnadsfaktorer.

Beträffande övriga ändringar av prisregleringsbestämmelserna har förslaget om utsträckning av den längsta prisstopp tiden från tre till sex månader avstyrkts av Stockholms och Skånes handelskammare samt Sveriges köpmannaförbund.

Såsom motivering för sitt avstyrkande har *Stockholms handelskammare* anfört, att i nuvarande situation, då betydande svängningar i priserna kunde väntas, särskilda skäl funnes att med jämförelsevis korta intervaller pröva frågan om prisstoppets fortbestånd.

Under hänvisning till sistnämnda uttalande har *kommerskollegium* ifrågasatt lämpligheten av att utsträcka längsta prisstopp tiden.

Departementschefen. I statsverkspropositionen till innevarande års riksdag har jag vid framläggandet av finansplanen för nästkommande budgetår berört jämväl frågan i vad mån åtgärder kunde vidtagas i syfte att hålla prisnivån i stort sett oförändrad. I detta hänseende uttalade jag att riktlinjen icke kunde bli någon annan än den, att den stabilitet i priserna, som praktiskt taget förelegat under de sist förflutna fyra åren skulle upprätthållas, vilket emellertid icke behövde innebära, att jämkningar skulle vara uteslutna när särskilda omständigheter förändrat förutsättningarna för produktionen eller när det kunde visas att produktionen av vissa standardvaror försvarades och övergången till mera lyxbetonad tillverkning blivit alltför lockande vid gällande prisrelationer. Enligt vad jag vidare uttalade finge den förstärkning av kontrollen, som kunde bli behövlig, icke utgöra ett avgörande hinder för en politik som också i fråga om prisregleringen sökte anpassa sig efter växlande förhållanden. Även vid senare tillfällen då den ekonomiska politiken varit under diskussion har vikten av en effektiviserad priskontroll från min sida understrukits.

De av priskontrollnämnden föreslagna ändringarna i gällande bestämmelser rörande prisregleringen avse i främsta rummet att bereda ökade möjligheter till *dels* sänkning av stoppris och *dels* prisfastställelse i anslutning till en spärr i utövning av viss verksamhet.

Vad först angår möjligheterna att sänka stoppris äro desamma för närvarande begränsade till vissa undantagsfall. Sålunda erfordras antingen att efter stopprisets införande sådana på prisbildningen inverkan förhållanden inträffat, att priset skäligen bör sänkas, eller att stoppriset hos en viss företagare väsentligt överstiger det gängse priset. Enligt priskontrollnämndens förslag skola dessa bestämmelser ersättas med ett generellt stadgande om rätt för den prisövervakande myndigheten att förordna om sänkning av stoppris så snart detta befinnes vara högre än som kan anses skäligt. Ett sådant förordnande skall enligt förslaget jämväl kunna utfärdas allenast i fråga om viss säljare eller företagare.

Beträffande den av nämnden föreslagna bestämmelsen om prisfastställelse i anslutning till en spärr i utövning av viss verksamhet torde jag få erinra om att sådan spärr enligt gällande lagstiftning kan föreskrivas endast såvitt angår förnödenhet, som är avsedd att erhålla samma eller liknande användning som annan prisstoppad förnödenhet och som icke saluförts före prisstoppets införande. I detta hänseende innebär priskontrollnämndens ändringsförslag såvitt angår förnödenheter, att föreskrift skall kunna meddelas därom, att viss förnödenhet icke må försäljas eller saluhållas utan att priset å förnödenheten dessförinnan godkänts. Sådan föreskrift må jämväl kunna meddelas allenast beträffande viss säljare. Därjämte innebär nämndens förslag, att vad nu sagts i fråga om förnödenhet skall äga motsvarande tillämpning beträffande utförande av eller erbjudande att utföra viss tjänst.

Under remissbehandlingen av priskontrollnämndens framställning ha olika uppfattningar kommit till synes rörande lämpligheten av att genomföra de utav nämnden föreslagna skärpningarna i priskontrollen. Sålunda ha flera näringsorganisationer avstyrkt förslagen i fråga under motivering bland annat att desamma syntes onödiga och att i stället en uppmjukning av priskontrollen borde komma till stånd, medan å andra sidan landsorganisationen ansett, att ytterligare skärpningar i prisregleringsbestämmelserna borde vidtagas i syfte att öka priskontrollens effektivitet.

Enligt min mening är det angeläget att bestämmelserna rörande priskontrollen utformas på sådant sätt, att kontrollen smidigt kan anpassas efter de aktuella förhållandena. I nuvarande läge synes det vara av särskild betydelse att prisstoppbestämmelserna, vilka enligt gällande prisregleringslag äro av förhållandevis begränsad räckvidd, utvidgas i syfte att möjliggöra ett förhindrande av ogynnsamma förändringar i produktionen. Då denna synpunkt tillgodosetts i priskontrollnämndens förslag om skärpning av föreskrifterna rörande sänkning av stoppris och prisfastställelse i samband med en spärr i utövningen av viss verksamhet och då dessa ändringar jämväl i övrigt synas motiverade, tillstyrker jag, att desamma genomföras. Vad särskilt angår förslaget om utvidgning av den nu gällande bestämmelsen om försäljningsspärr beträffande förnödenhet att omfatta jämväl utförande av eller erbjudande att utföra viss tjänst vill jag framhålla, att ehuru något större utrymme för tillämpning av denna utvidgade spärregel av praktiska skäl knappast förefinnes, regeln i fråga dock torde kunna bliva av viss betydelse.

Den av landsorganisationen förordade ytterligare skärpningen av nu berörda bestämmelser är jag icke beredd att taga ställning till i detta sammanhang.

Såsom understrukits under remissbehandlingen är det angeläget, att de av mig förordade nya bestämmelserna rörande priskontrollen tillämpas på sådant sätt, att några produktionshämmande verkningar icke inträda. Självfallet bör bemyndigande att förordna om sänkning av stoppris eller om prisfastställelse i samband med spärr i utövning av viss verksamhet lämnas av Kungl. Maj:t från fall till fall.

Vidare anser jag mig böra förorda det av priskontrollnämnden framlagda förslaget om förlängning av längsta prisstopptiden från tre till sex månader.

Beträffande övriga av priskontrollnämnden föreslagna ändringar i prisregleringsbestämmelserna torde desamma böra genomföras, dock med vissa i huvudsak formella jämkningar i 12 § i det av nämnden framlagda förslaget. Därjämte bör stadgandet i 15 § i nu gällande prisregleringslag utgå.

Med hänsyn till omfattningen av nu berörda ändringar i bestämmelserna rörande prisregleringen synes det lämpligt att 1942 års prisregleringslag, vars giltighetstid utgår den 30 juni 1947, för tiden därefter ersättes med en helt ny lag i samma ämne.

Departementschefens hemställan.

I enlighet med vad i det föregående anförts har inom finansdepartementet upprättats förslag till *prisregleringslag*, vilken lag avses skola gälla för tiden den 1 juli 1947—den 30 juni 1948. Detta förslag — vilket torde såsom *Bilaga*¹ få fogas vid statsrådsprotokollet för denna dag — överensstämmer i huvudsak med det av priskontrollnämnden framlagda författningsförslaget.

Föredraganden hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över nyssnämnda inom finansdepartementet upprättade förslag till prisregleringslag måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten.

Ur protokollet:

Per Ihrfelt.

¹ Bilagan, som — fränsett vissa redaktionella jämkningar — är likalydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 6 maj 1947.

Närvarande:

justitieråden LAWSKI,
GYLLENSWÄRD,
NISSEN,
regeringsrådet KUYLENSTIERNA.

Enligt lagrådet den 5 maj 1947 tillhandakommet utdrag av protokoll över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 18 april 1947, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *prisregleringslag*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av t. f. byråchefen för lagärenden i finansdepartementet hovrättsrådet Henning Nitelius.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:

Ake Mossler.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 9 maj 1947.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, lagrådets den 6 maj 1947 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 18 april 1947 remitterade förslaget till prisregleringslag.

Föredraganden hemställer att nämnda förslag, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte, efter vidtagande av vissa redaktionella jämkningar, jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Dagmar Jägerstad.